

Diss. A 202

*A társadalombiztosítási jogviszony
és a munkáltatók.*

Penczi András.

Diss. A 202

Penczi András:

cas A

A TÁRSADALOMBIZTOSÍTÁSI JOGVISZONY
ÉS A MUNKÁLTATÓK.

/Közigazgatásjogi szemináriumi
dolgozat./

Irodalom.

Dr.Máthé István: Társadalombiztosítási Jog-
szabályok és Utmutató./Bpest,1949./

Pfisterer Lajos és Szalay Kálmán:Az 1927:
XXI.tc.magyarázattal és joggyakorlattal.

Pfisterer Lajos és Kálmán Mihály:A betegségi
és baleseti kötelező biztosításról szóló 1927.évi
XXI.tc.törvényhozási előmunkálatai.Bpest 1927.

Jegyzet az Országos Társadalombiztosító In-
tézet Vidéki helyviszerveinek szaktanfolyamához.
/Magyar Magánalkalmazottak Szabad Szakszervezetének
társadalombiztosítási szakosztálya./

Dr.Szabó Miklós és Dr. Vincze Gyula:Társadalom-
biztosítási bíráskodás szabályai./Bpest,1933./

Dr.Mihálffy Antal:Az 1927:XXI.,1928:XL. és 1925:
XXXIV törvénycikkeken alapuló társadalombiztosítás
hatályos jogszabályai/"Aközigazgatási jogszabályok
gyűjteménye."/

Társadalombiztosítási Közlöny /folyóirat./
Ügyviteli Értesítő /Az O.T.I.hivatalos lapja./

Dr.Vincenti Gusztáv:A munka magánjogi szabályai.
/Bpest,1942./

Dr.Tomcsányi Móric:A közigazgatási jogviszony
Bpest,1912.

Tájékoztató a gazdasági munkások kötelező
biztosításáról./Bpest,1948.0;T.I.mezőgazd.birt.főoszt./

Hivatott szervezeteit kell látnunk, és ezektől kell
megkülönböztetnünk a társadalombiztosítást ellátó szervezetet,
és a vele kapcsolatos jogviszonyokat. A társadalombiztosítási
közigazgatás két legfőbb ága a munkajogi és a mezőgazdasági
közigazgatás.

A társadalombiztosítást a munkajogi körben kell
a munkajogi közigazgatás körében helyezni el.

Igy pl. Dr. György István Közigazgatási Alapjai, Bp.,
1937. 145. old.

A társadalombiztosítási jog helye.

Ha distinkt ismeretre törekszünk, akkor előbb a megismerendő tárgy környezetét kell látnunk.

Kétségtelen, hogy a társadalombiztosítási jog népjóléti célokat szolgál, tehát környezet tanulmányunkban a szociálpolitikai célokat megvalósítani hivatott organumokat kell látnunk, és ezektől kell megkülönböztetni a társadalombiztosítást ellátó szervezet, és a vele kapcsolatos jogviszonyokat. A népjóléti közigazgatás két legfőbb ága a munkaügyi és közegészségügyi közigazgatás.

A társadalombiztosítást a szerzők közül többen a munkaügyi közigazgatás körében helyezik el. ⁺

⁺Igy pl. Dr. Egyed István Közjogi Alapismeretek. Bp. 1937. 145. old.

Igaz, hogy a jogrendszerünkben a társadalombiztosítás munkás védelmi célokat szolgál első sorban és a társadalombiztosítási alapjogunk szerint a biztosítási kötelezettség előfeltétele a fennálló munkaviszony, azonban már ez a törvény is lehetővé tette az önkéntes biztosítást, továbbá pedig a munkaviszony megszűnte után az önkéntes további biztosítást.

A modern szociálpolitikai eszme már áttöri a munkás biztosítás elvét, vezető politikai körökből egyre gyakrabban hallik a népbiztosítás eszméje.

Ujabb biztosítási lehetőségek nyílnak meg, amelyek nem férnek meg a munkajog keretein belül. Ennek igazolására csak egy példát szeretnék említeni: a kollégiumokban lakó ifjúság számára a közelmúltban nyílt meg a betegség esetére való biztosítás lehetősége.

Különbözik azonban a társadalombiztosítás a közegészségügytől is.

Jóllehet a történelmi fejlődés legelején elsősorban megbetegedés esetére szóló ellátás volt a főcél. Igaz, hogy a mai nap is a közegészségügyi problémák megoldásában oroszán részét veszi ki a társadalombiztosítás - Gondoljunk a tervgazdálkodás keretein belül épülő gyógyintézményekre, amelyek létrehozása, célszerű kihasználása a társadalombiztosítás feladata. Mégis meg kell állapítanunk, hogy a közegészségügy feledata nem azonos a társadalombiztosításával. Nem minden társadalombiztosítási feladat közegészségügyi kérdés, viszont nem minden közegészségügyi probléma társadalombiztosítási cél.

biztosításon kívül.

Munkanélküliség esetére szóló biztosítás.

Jegyzetben a felsoroltak közül csupán egy bizonyos, a munkanélküliség esetére szóló biztosítás.

Biztosítási ágak.

A társadalombiztosítás komoly helyet foglal el a modern állami életben. Nélküle hathatós, mindenre kiterjedő szociálpolitika elképzelhetetlen. A dolgozó nép védelmének az ügye mondhatni a jól működő társadalombiztosításon áll vagy bukik. Korunk viszonyai között a munkából önhibán kívül kiesett dolgozók és családtagjainak tervszerű és hathatós segélyezése csakis társadalombiztosítással oldható meg.

Szerte a világban a társadalombiztosításnak több nemét ismerik. Öregség, baleset, rokkantság, özvegy-ség, árvaság, anyaság és munkanélküliség esetére való biztosításról hallunk az előbb már említett betegségi biztosításon kívül.

Munkanélküliség esetére szóló biztosítás.

Jogunkban a felsoroltak közül csupán egy hiányzik: a munkanélküliség esetére való biztosítás.

A gazdasági élet ingadozása következtében kenyerét vesztett munkás sorsára nem gondolt a magyar szociálpolitika. A szegény munkás feje felett állandóan ott lebegett a demokleszi kard: a koldusbot, a munkanélküliség. Ha a kapitalista szociálpolitikánk hivatása magaslatán állott volna ezt a biztosítást meg kellett volna valósítania.

Jól tudjuk, hogy a munkanélküliség a kapitalista termelési rendben nemcsak átmeneti jelenség, hanem strukturális adottság. Jó konjunkturális viszonyok között is - egyes polgári közgazdászok szerint - szükség van az ipari tartalékhadseregére.

Meg kell állapítanunk, hogy lelkiismeretlenség volt ennek a lépésnek az elmulasztása.

A munkanélküliség teljes felszámolására csakis a kapitalista utról letért állam képes. Csakis a Szovjet Unió Sztálini Alkotmánya mer határozott módon hozzányulni a kérdéshez. A 118.§. kimondja:

"A SzTSz polgárainak joguk van munkára, vagyis

joguk van arra, hogy biztosított munkát kapjanak a végzett munkának, annak mennyiségének és minőségének megfelelő díjazással.

A munkára való jogot biztosítja : a népgazdaság szociálista szervezése, a szovjettársadalom termelőerőinek szakadatlan növekedése, a gazdasági válságok lehetőségének kiküszöbölése és a munkanélküliség megszüntetése."

A mai magyar népjóléti politikánk elképzeléseiben a szociálista társadalom kialakítása áll, ebben a társadalomban nem lesz munkanélküliség, mert megszűnik a munkanélküliség oka: a tőkés termelési rend. Ennek folytán a munkanélküliség esetére szóló biztosítás nálunk nem fog napvilágot látni.

Társadalombiztosítás története.

A társadalombiztosítás története összeesik a termelési viszonyok fejlődésével.

A társadalombiztosítás első nyomait ott találjuk meg, ahol a termelés a munkásságnak nagyobb tömegét szevezei egy munkahelyen. Önsegélyezés formájában a bányamunkások körében a középkorban kezd kialakulni. A fejlettebb formájú, kötelező biztosítás szintén a bányászati körében fejlődött ki legelőbb.

A kapitalizmus térhódításával, midőn a manufaktúrák, majd a machinofaktúrák a munkásságnak százait tömörítették egy munkahelyen, később a kapitalizmusnak imperiálista korában, amikor a finánc-tőke uralma végkép felszámolt minden személyes kapcsolatot munkáltató és munkavállaló között, a munkásság már nem számíthatott a munkaadó szociális érzésére és jóindulatára. Már a koldusmorzsák és a karitás nem al-

kalmas arra, hogy segítségnek számítson. A munkásság tömege saját kezdeményezéséből indított segélegyesületeket. Állami intervenció csak később történt. A munkásbiztosítás körében is megvalósulni látjuk a lenini eszmét: a gyenge munkás erőssé lesz, ha szervezkedik.

Át szeretnénk tekinteni azokon a magyar jogszabályokon, amelyek szociálpolitikai vonatkozásban kötelezettségeket róttak a munkaadókra.

1840: XV. tc. az első, amely az alkalmazott betegsége esetére, rendelkezik; pl. a kereskedő tanítványa -többek között - orvosi ápolást követelhetett.

1840: XVII. tc. gyáripari vonalon állít ilyen követelményeket.

1854. évi császári nyílt parancs az osztrák bányatörvényt átvette jogunkba. Ez a rendelkezés, amelyet az országbirói értekezlet is hatályban tartott a bányatulajdonosok köteleességévé a társpénztár

szervezését.

1872:VII.tc. a gyáros számára előírja ,hogy a munkarendben szabályoznia kell a munkásokkal való bánásmódot megbetegedés és szerencsétlenség esetén, valamint az iparos számára a tanonc ápolásának kötelezettségétha "háznépéhez tartozik".

1875:III.tc. vagyontalanság eseténa munkaadót kötelezi, hogy 30.napig köteles munkása után fizetni az ápolási költségeket, és a "szülházi" költségeket.

A Kereskedelmi Törvényünk 56.§.A kereskedő-segéd, ki szolgálata teljesítésében vétlen baleset miatt ideiglenesen gátoltatik ,ezért igényeit a fizetés és ellátáshoz el nem veszti.E kedvezmény őt csak hat heti időtartalomra illeti.

1884 évi ipartörvényünk a segélypénztárak létesülését az ipartestületek céljának tekinti.Kötelezettséget hárít a munkaadókra,mégghozzá a járulékbefizetés terén.

A kiegészítés után egyre gyakrabban jutott kifejezésre a kívánság, hogy a munkásokról betegségük idejére intézményesen gondoskodjanak.

1899.-i szakszervezeti kongresszuson határozati javaslat alapján fordultak a kormányhoz, hogy a betegségi biztosítást korszerűsítse és vezesse be a baleset és rokkantság esetére a kötelező biztosítást.

Már 1887-ben az iparosság a kötelező segélypénztárak szervezése ügyében országos értekezletet tartott.⁺

Határkövet jelent a társadalombiztosításunk történetében az 1891:XIV.törvénycikk, amelyet Baross Gábor javaslatára fogadtak el. Ez a törvény kiterjeszti a biztosítási kötelezettséget az 1884.-es ipartörvény hatálya alá tartozó üzemekre, továbbá a bányászat, kohászat, kőfejtés, homok, agyagtermelés stb területére.

⁺ A Magyar Társadalombiztosítás 50 Éve./O.T.I./

A Baross féle törvény járulékfizetési szempontból a munkaadókra kötelezettséget ír elő, nevezetesen 1/3 részét fizeti a munkáltató.

Ez a törvény a betegségi biztosítást írja elő.

Balesetbiztosítási kötelezettséget csak 1907:XIX. törvénycikk hozta be. A balesetbiztosítási kötelezettség szabályozásán túl továbbfejelesztette a betegségi biztosításunkat is.

Az 1907.-es társadalombiztosítási törvényünk alapelvei voltak: a., a kötelező biztosítás; b., a központosított organizáció; c., önkormányzat; d., paritás a munkáltatók és munkások között.

Betegségi biztosítási járulék felét a munkáltatók fizetik.

Az 1927 évi XXI. törvénycikk /rövidítve: T./ és a 1928 évi XL. törvénycikk /Tö./ megjelenésének látjuk, hogy előzményei voltak.

A mezőgazdasági munkavállalókról való gondoskodás kezdettől fogva külön fejezete volt a magyar szociálpolitikának. A földbirtokosok elhárították maguktól a szociális gondoskodást és minden szociálpolitikai lépéstől mereven elzárkóztak, mert nem tudják a terheket a fogyasztókra áthárítani. A törvényhozás minden szociálpolitikai kérdés tárgyalásánál hangsúlyozta a mezőgazdasági munkásságról való gondoskodás szükségességét, azonban a felszabadulásig komoly megmozdulás nem történt ezen a téren. Némi fejlődést jelentett ugyan az 1900:XVI.tc. amely balesetbiztosítást behozta, és az 1936:XXXIV.tc. amely a gazdatisztek nyugdíjáról szól, majd a 1938:XII és az 1939:XIV.törvénycikkek, amelyek megvalósították a mezőgazdasági munkásság öregségi ill. özvegyeségi és árvasági biztosítását.

Állami tisztviselőkről 1921:XLVI.tc gondoskodott. Létrehozta az O.T.B.A.-t.

[†]-----
Lsd. Dr. Mihálffy Antal: A magy. társ. bizt. jog fejlődésének főbb vonásai 1891-től napjainkig. Társ. bit. közl. 1947. 4.

Ezeket a rendelkezéseket azért említettük, hogy lássék; a magyar törvényhozás hosszú fejlődés után hozta meg a mai korszerű társadalombiztosítási törvényünket. A munkáltatók társadalombiztosítási felelősségének a csúcát a felszabadulás után megjelent 2300/1945.M.E.sz. rendelet jelenti.

Az említett rendelet 9.§.-a többek között kimondja, hogy tilos és érvénytelen minden olyan szerződés, amely megengedné, hogy a munkaadó a társadalombiztosítási kötelezettségétől menekülve azt a munkás javadalmazásából levonja.

Erkölcös-e a munkaadóra háramló járulékfizetési kötelezettség?

Ez a kérdés feltétlenül felvetődik. A reakciós polgári elméletek arra törekszenek, hogy legalább részben mentesítsék a munkaadót a társadalombiztosítási terhektől. A kérdés azonban marxista gondolatmenettel

könnyen megoldható.

A marxista válasz.

A munkás által termelt értéktöbbletet a munkáltató szerzi meg. Az állam most arra kényszeríti a munkáltatót, hogy az értéktöbblet egy részét a társadalombiztosítás útján - ha szabad így mondanunk - indirekte-téritse vissza a munkásnak.

Ebből a megoldásból kettő következik: 1., nem erkölcsstelen a munkaadóra nehezedő teher, 2., a munkás a segélyezés folyamán nem kegyelem kenyeret kap, hanem őt jogosan megillető, neki kijáró szolgáltatásban részesül. Ezt a második konkluziót különösen munkatársaimnak a figyelmébe szeretném ajánlani, a munkások dolgozóinak, a segélyezés ellátóinak.

Társadalmi és politikai háttér.

Mielőtt a társadalombiztosítási jogviszony jogdogmatikai és a munkaadók társadalombiztosítási jogállásának kifejtésébe kezdenénk, egy pillantást szeretnénk vetni a biztosítási alaptörvényünk megszületésének politikai előzményeire.

Ha politikus szemmel végigolvassuk a társadalombiztosítási törvényjavaslat képviselőházi tárgyalását, azt kell mondanunk, hogy e nagyjelentőségű szociálpolitikai törvényünk oka a munkásosztály politikai megerősödése volt. A törvényhozók féltek a munkásosztálytól. Sokan talán azért fogadták el ezt a törvényjavaslatot, hogy saját társadalmi helyzetüket mentse és ezt a törvényt állítsák a felőrő kommunizmus útjába.

Ernst Sándor 1927. júniusában a törvényjavaslat elfogadásával kapcsolatban többek közt ezeket mondta:

" T.Képviselőház! hogy bekövetkezik-e a felforgatás
/t.i. a forradalom./ igen, vagy nem, azt én nem tudom...
A mai körülmények között mindenki tudja, hogy a XX. század
legelementárisabb problémája a kommunizmus ellen
való küzdelem és az, hogy megmentjük a régi egyetemes
társadalmat és a régi kultúrát. Hogy megmentjük-e, azt
nem tudom, de abszolút kötelességünk, hogy amit lelkiismeretünk
diktál, azt feltétlenül tegyük meg." +

A félelem mellett azonban nem hiányzott a kapitalista
önérdek sem. Szabadjon ennek bizonyítására
Farkas István képviselőnek 1927. június 8.-án elmondott
beszédéből idéznem: +
"... a balesetbiztosítás nem lévén meg a bíróságok is

+ Pfisterer Lajos és Kálmán Mihály: A betegségi és baleseti kötelező biztosításról szóló 1927. évi XXI. tc. törvényhozási előmunkálatai. Bpet 1927. /Munkügyi szemle./

arra az álláspontra helyezkedtek 1891 és 1907 között, hogy üzemi balesetek esetében magas kártalanítást ítéltek meg. Csak amikor a bíróságok erre az álláspontra helyezkedtek, amikor tehát nem olyan szerv, amelynek feladata szociálpolitikai kérdésekkel foglalkozni, hanem egy bírói szerv ráhelyezkedett arra az álláspontra, hogy egyes baleseti esetekben kártalanításért a bíróságokhoz forduló egyéneknek magas kártalanítást kell megítélni, csak akkor fogadták el a munkáltató testületek azt a követelést, ... hogy a baleseti biztosítást törvénnyel szabályozzák... Ugy vélték a kapitalisták... helyesebb, ha törvényesen oldjuk meg a kérdést, így kevesebbe fog kerülni és nem vagyunk bizonytalanságoknak kitéve."

1907 június elején hatályba lépő első kötelező baleset esetére szóló biztosítás" célja a munkáltatók szempontjából az volt, hogy a kártérítési kötelezettség

Áthárítassék a baleseti biztosítás szervére." +

Nem tagadjuk azonban, hogy egyeseknek a szociális érzéke tiltakozott a munkásság helyzete ellen és azért köszöntötte örömmel a szociálpolitikai törvényt. Maga az akkori népjóléti miniszter is rámutatott 1927. július 5.-én a törvényjavaslát felsőházi tárgyalásán a fennálló szociális igazságtalanságokra. "Nagy átlagban egy pillantást vetnék itt a T. Felsőház magas színe előtt a mi társadalmi berendezkedésünkre, akár kulturális, akár gazdasági, akár egészségügyi kulura szempontjából meglehetősen sötét képet kellene festenem. Mi itt fényes teremben vgyunk és közülünk legtöbben ritkán néznek bele az életnek azon mélységeibe, amelyekben pedig a mi magyar testvéreink százezrei állandóan élnek."

+ Jegyzet az Orsz. Társadalombiztosító Intézet vidéki helyiszerveinek szaktanfolyamához /MMSzSz./

++ Pfisterer és Kálmán idézett munkájából.

A társadalombiztosítási jogviszony.

Már a dolgozatunk elején megállapítottuk, hogy a társadalombiztosítás a szociálpolitika szolgáltatában áll. Megállapítottuk továbbá azt is, hogy nem lehet elhelyezni sem a munkaügyi közigazgatás kereteibe, sem a közegészségügyi közigazgatás körében. Tehát valami ezektől különböző természetű, speciális jogággal állunk szemben.

Most ennek a jognak a természetét akarjuk közelebbről szemügyre venni. Minden jognak a magja a jogviszony.

A jogviszony rendszerinti értelmében - egyik kiváló jogászunk szerint ⁺ - jogilag szabályozott kapcsolatot jelent két, vagy több meghatározott személy között.

⁺ Dr. Szladits Károly: A Magyar Magánjog Vázlata. Bp. 1933.

A személyek egymáshoz való relációjának a vizsgálata legalkalmasabb arra, hogy a társadalombiztosítási viszony természetét megismerhessük.

Feleslegesen látszik annak a bizonyítása, hogy a társadalombiztosítással kapcsolatban nem csak merőben tényleges együttműködésről /konkrét kooperációról / van szó a személyek között, hanem jogilag szabályozott, és jogi tartalommal bíró viszonyról is.

9
1
Véleményünk szerint ^{toább a Magánjog} a társadalombiztosítási jogviszony az a közigazgatási jogügylet, amely a betegség, baleset, öregség, rokkantság stb esetére történő kötelező biztosítással kapcsolatban felmerül.

A definíciónk *genus proximusa* közigazgatási jogügyletről beszél. Jogügyletről általában akkor van szó, ha a jogi cselekmény egy eleve meghatározott jogi hatásra /azaz jogok keletkeztetése, változása, megszűnése / irányul.⁺

⁺•V.Ö.Kolozsváry Bálint: Magánjog.

A közigazgatásban az "egyén és az állami szerv
- helyesebben a közorganum - mint közigazgatási
ügyleti felek állanak egymással szemben valamely
közigazgatási jogügylet létesítése céljából!"⁺

Ha azt akarjuk bizonyítani, hogy a társadalmi biztosítási jog közigazgatási jog fogalmi körébe esik, akkor igazolnunk kell, hogy az érdekelt felek egyike közorganum. A közorganumnak ha nem is közvetlenül, legalább közvetve érdekeltnek kell lennie.

Rá kell mutatnunk a keletkező kapcsolatot közjogi voltára és arra, hogy a kapcsolat tartalma közigazgatásjogi, azaz ez is közjogi jellegű.

⁺ Az idézet: Dr. Tomcsányi Móric: A közigazgatási jogviszony. Bp. 1912. / 21. oldal. / Tomcsányi rámutat, hogy a szokatlan terminológia alkalmas a "közig. viszonylatok jogi jellegének" kidomborítására. / L.: u. ott. /

A társadalombiztosítási jog közjogi jellegének ellene mondani látszanak a felmerülő joganyag magánjogi tartalma és vonatkozásai.

A társadalombiztosítási jogviszony egész strukturája a *do ut des*, illetve a *do ut facies* magánjogi sémán épül fel. "A munkaadó ...kötelezettségeinek a munkavállalók oldalán jogok felelnek meg, mégpedig olyan jogok, amely őket a munkabéri, illetőleg szolgálati szerződés alapján illetik meg, mint a munkabérkövetelés fogalmi körébe nem vonható egyéb jogok. Ezeknek a jogoknak lényege az, hogy azokat a biztosítási járulékokat, amelyeknek fejében a munkavállaló, illetőleg az ő családtagjai a biztosítás szolgáltatásaira igényt szereznek, a munkaadó köteles az intézetnek megfizetni!"

⁺Dr. Vincenti Gusztáv: A munka magánjogi szabályai. Bpest, 1942. /191. oldal./

Nyugodtan le is szögezhetjük, hogy elképzelhető a társadalombiztosítás magánjogi alapon is, azonban kívánatos és hasznos a közjogi alapon való szervezése, csakugy, mint az egyéni akarattól függetlenül való kötelezővé tétele. Csak ily módon lehet biztosan elérni a különböző visszaélésektől a mentességet, az érdekeltek saját ügyük iránti indolenciájának leküzdését, a felekkel való egyenlő bánásmódot.

A magyar szociálpolitika kiemelte a magánjog köréből és ennek folytán a társadalombiztosítás is, mint több egyéb terület a fejlődő társadalmi, s így a fejlődő jogélet kapcsán megszűnt egyesek magánügye lenni és közigazgatási feladattá lett.

Tomcsányi is rámutat, hogy a "közigazgatási jog területe a magánjog és az alkotmányjog határai között fekszik." ⁺ Az intézetek problématikája, az egészen elmosódott magánjogi határon van. Tomcsányi ⁺⁺

⁺ Dr. Tomcsányi M.: A közigazgatási jogviszony 159. old. /

⁺⁺ I. m. / 60. oldal. /

felveti a kérdést: " A közintézetek használatával
hogy vagyunk? Általában azt kell mondanunk, hogy ez
tisztán attól függ, milyen elvek szerint, mily alapon
van az illető közintézet üzemben tartása és használata
szabályozva. Kétségek kivül történhetik ez magánjogi
alapon is, s akkor az egyes ember rendes magánjogi
szerződést köt a közintézettel. De lehetséges s rend-
szerint - nálunk is - ez az eset, hogy ezek az intéz-
mények közigazgatási alapon a közérdek alapján szer-
veztetnek és működnek, nemcsak befelé a belső admi-
nisztrációt illetően, hanem kifelé a magánosokkal
szemben is. Ekkor aztán már nem lehet szó magánjogi
szerződésről, még akkor sem, ha az illető intézet hasz-
nálatáért valami díjat is kellene fizetni, ennek a
díjnak ilyenkor illeték jellege van. "

Az 1927:XXI. törvénycikk a biztosítási szer-
vezetet kifejezetten Intézetre bízta. A T. 92. §. sze-
rint a biztosítást az Országos Társadalombiztosító
Intézet teljesíti. A 93. §. pedig felsorolja azokat
az intézeteket, amelyek különállónan teljesítik a

betegségi biztosítást. Itt már me kell említenem, hogy a 93.§.-ban felsorolt intézetek az Országos Társadalombiztosító Intézettel már részben egyesültek, a többieknek az összeolvasása most van folyamatban.

A T.97.§.-a kimondja: a törvény és alapszabályuk értelmében hatáskörükbe utalt ügyeket önkormányzati alapon intézik. A későbbi intézkedések is fenntartják az önkormányzatot. 2.300/1945.M.E.sz.r. 1.§ szerint is az intézeteket önkormányzatuk saját hatáskörükben igazgatja.

Az O.T.I. Alapszabály 2.§. megállapítja, hogy az Intézet "önkormányzattal bíró testület."

Levonhatjuk tehát a konkluzionkat:

A társadalombiztosítást hazánkban önkormányzatokkal bíró köztestületek látják el.

Már ez az eredményünk is világosan mutatja: a szűkértelenben vett intézeti jelleg fogalmilag tulságosan szűk ahhoz, hogy a társadalombiztosi-

tást ellátó organumot vele kategorizálhatnánk.

Mielőtt rátérnénk az O.T.I. intézeti jellegét áttörő és annál sokkal szélesebb jogokkal rendelkező hatáskörének ismertetésére - vizsgáljuk meg vajjon megvan-e minden közorganummal jellemző sajátossága.

Ugy szokás mondani, hogy a közigazgatás célja az állami akarat -azaz a közakarati rendelkezés végrehajtása. Az Intézet Alapszabálya 2.§. kifejezetten kimondja, hogy az Intézet célja: "...A betegségi, baleseti, öregségi, rokkantsági, özvegyeségi és árvasági biztosítást, továbbá a bányanyugdírbiztosítást, valamint a munkások családi pótlékának folyósításával járó tennivalókat a betegségi és baleseti kötelező biztosításról szóló 1927:XXI.tc. az özvegyesség, rokkantság, öregség és árvaság esetére szóló kötelező biztosításról rendelkező 1928:XL.tc és a bányatörvény hatálya alá eső üzemekben és az ezekkel kapcsolatos ipari üzemekben foglalkozó munkásoknak és altisztek, vala-

mint ezek családtagjai nyugdírbiztosításáról szóló 1925:XXXIV.tc, gazdasági munkavállalók társadalombiztosításáról rendelkező 6180/1945.M.E.sz.r. valamint a munkások családi potlékáról rendelkező 11780/1946.M.E.sz.r. valamint a felsorolt törvény-cikkek és kormányrendeletek alapján kibocsájtott rendeletek és a jelen alapszabály értelmében végrehajtja.

A legszembevetőbb vonása minden közjogi jogviszonynak s így minden közigazgatási jogviszonynak, hogy az ügyleti felek nem koordinatív kapcsolatban állnak egymással szemben, hanem alá- és fölérendeltségi viszonyban. Egyes közigazgatási viszonylatban ez a fölérendeltség nagyobb, mint a másokban, helyesebben szembevetőbb.

Tomcsányi rámutatott, "hogy az állami organumot...némi rangbeli felsőbbség s ezzel járó bizonyos előnyök illetik meg."..."Az egyest...kényszerítheti, hogy vele közigazgatási érintkezésbe lép-

jen, s ami a legfontosabb, az akaratát ...végre is hajthatja."

A közigazgatási szerv eljárhat mint valóságos hatóság = *puissance publique*, hol pedig mint *imperium nélküli "intézet", vagy hivatal.*⁺

Ebből a szempontból vizsgálva az O.T.I.-t és annak a jogkörét megállapíthatjuk, hogy főleg a mi tételünket illetőleg /t.i. a munkaadókra vonatkozólag/ igen széleskörű imperium illeti meg.

Példaképen legyen szabad már előljáróban rámutatni a T.135.§.-a alapján megillető üzemellenőrzési jogra, vagy arra, ha valamilyen ügyviteli intézkedés a T.191.§ alapján jogerőre emelkedik, az a 600/1927.P.M.sz.r. értelmében közzadók módján behajtható.

Általában a közigazgatási szerveket -szűkebb-tágabb körű - diszkreczionárius jogkör illeti meg. Szükséges ez, hogy a közigazgatás mozgékonyságát és rugalmasságát elősegítse.

Ilyen diszkrétionárius jogkör illette meg az intézetet a 2300/1945.M.E.sz.r.szerint, amikor az önkormányzat legfeljebb egy évi időtartalomra járulékok fizetése alól "méltánylást érdemlő esetben" részben vagy egészben felmentést adhatott.

Ugyancsak ilyen jogkör illeti meg az intézetet méltányos és indokolt esetben a munkáltató számára adható részletfizetési kedvezmények, stb terén.⁺

Közjogi jelleget ad az említetteken kívül még a társadalombiztosítási jogviszornak az, hogy a biztosítási kötelezettséget a törvényekben és más idevonatkozó rendelkezésekben a törvényhozó a felek ügyleti akaratától függetlenül cogens jogszabállyal előírta.

Ugyancsak a közigazgatási jelleget emelik ki azok a rendelkezések, amelyek az O.T.I. dolgozóinak közszolgálati alkalmazottak felelőségéről szólnak.

⁺ lásd. Dr. Máthé István : Társadalombiztosítási utmutató és jogszabályok. Bpest, 1949./224-225 Oldalak./

A társadalombiztosítási törvények és rendeletek
valamint alapszabályok folytán és alapján a bizto-
sító intézetek egymással, az egyes biztosító intéze-
tek a munkaadókkal és a munkavállalókkal,
a munkaadók a munkavállalókkal bizonyos kapcsola-
latba kerülnek, egymással szemben meghatározott
jogaik, kötelezettségeik stb. keletkeznek. Az emli-
tettek között a társadalombiztosítási jogszabá-
lyok létesítette kapcsolatot, jogviszonyt azo-
kás anyag jogi értelemben tár-
sadalombiztosítási jogviszonynak nevezni. És pedig
szűkebb értelemben véve.

A társadalombiztosítási jogszabályok
nemcsak az említettek között, hanem azok jogutóda,

Lsd. Dr. Szabó Miklós és Dr. Vincze Gyula: Társada-
lombiztosítási bíráskodás szabályai. Bpest, 1933.

üzemutóda, házastársa, családtagja stb. között is létesítenek közvetett jogviszonyt, tágabb értelemben vett anyagjogi társadalombiztosítási jogviszonyt.

/Perjogi értelemben vett társadalombiztosítási eljárás törvényi meghatározását adja a társadalombiztosítási bíráskodásról szóló 1932 évi IV. törvénycikk /:Tbe:/ 4.§.-a./

Az értekezésünk célja a továbbiakban azoknak az érvényben lévő társadalombiztosítási jogszabályoknak az ismertetése, amelyek a munkáltatók és a társadalombiztosítást ellátó orgánusok között felmerülnek.

Tekintve, hogy a szociálpolitikánk a társadalombiztosítási jogot, amely eddig a különböző szektorokban dolgozó munkásság számára más és más jogokat biztosított, egységesíteni és nivellálni akarja, továbbá hogy az egységesítéssel kapcsolatban az Országos Társadalombiztosító Intézet

re hárul az eddig még különálló betegségi biztosító
intézetek feladatainak az átvétele; a disszertációban
az O.T.I. és a munkáltatók közt fenálló jogviszonyt
fogjuk vizsgálni.

Társadalombiztosításjogi kutatók.

Az alkotmánytanból ismert jogforrásokon kívül, nevezetesen a törvény és a kormány illetve egy vagy több miniszter által kibocsátott rendeleten kívül van egy speciális jogforrásunk amely társadalombiztosítási viszonylatban jogokat és kötelezettségeket konstituál és ez a a l a p - s z a b á l y. Az alapszabályt törvény alapján az Intézet saját hatáskörében alkotja. Véleményem szerint az önkormányzati jogkör lényege, hogy a saját hatáskörön belül valamely közigazgatási szerv részint önmaga ügyvitelére nézve, részint pedig a hatáskörébe utalt ügyekkel kapcsolatban kötelező erejű jogot alkothass^{ék}. Az Intézet saját hatáskörön belül az alapszabályt változtathatja is. Erre a lehetőséget a 2300/1945.sz.M.E. rendelet is biztosítja.

Ha szabad a közigazgatási jog egyéb területéről vett analógiával élnem, azt mondhatjuk, hogy az alapszabály jogi természete a területi önkormányzatok által hozott jogforrással, nevezetesen a szabályrendeletekkel megegyezik.

Nem lehet az alapszabályokat merőben intern jogforrásnak tekinteni. Ha az alapszabályok csak az Intézet jogállására, ügyvitelének szervezésére és a felsőbb jogforrások végrehajtásának mikéntjére vonatkoznának és a jogszabályok címzettje az intézet különböző szervei lennének, úgy az alapszabályok merőben intern kútfők lennének. Azonban vannak olyan szabályok is, amelyeknek címzettje nem az intézet szervei, hanem kívülálló. Az alapszabály továbbá nem csak a felsőbb jogforrásokat hajtja végre, vagy azokat magyarázhatja, hanem új jogot is alkothat.

Az alapszabály intern jellege, főleg az Országos Társadalombiztosító Intézet Alapszabálya Első részében domborodik ki. Az első rész foglalko-

zik ugyanis "Az Intézet jogállása és ügyvitelének szervezete" kérdéseivel. A második részben a "biztosításra vonatkozó szabályokkal" találkozunk.

A második részben találkozunk több olyan rendelkezéssel, amely extern jellegű. Ilyen p.o. a 18.§. "a munkáltató a biztosításra kötelezett munkavállalói után járó betegségi biztosítási öregségi és rokkantsági biztosítási járulékot, a baleseti biztosítási járulékot az Intézet külön felszólítása nélkül /fizetési meghagyás bevárása nélkül/ havi időszakonként utólag köteles fizetni." A 20.§. többek között kimondja hogy a "járulékok a tárgyi hónapot követő hónap első napján esedékesek".

A 2300/1945.M.E.sz.r.5§./3/ kimondja, hogy az intézet alapszabályainak megállapítása, valamint azok megváltoztatása csak a népjóléti miniszter jóváhagyásával válik jogérvényessé.

A munkáltató fogalma.

Munkajogi szempontból munkaadó az a fél, aki a másik fél munkáját igénybe veszi és annak fejében ellenérték /munkabér, javadalmazás/ szolgáltatására kötelezi magát.

A munkavállaló az a fél, aki a másik fél részére ellenérték /bér/ fejében munka végzésére kötelezi magát.⁺

Meg kell jegyeznünk, hogy nem minden esetben forog fenn társadalombiztosítási kötelezettség, ha munkaviszony áll fenn. Épp ezért a társadalombiztosítási értelemben vett munkaadó fogalmi köre szűkebb, mint a munkajogi szempontból vett munkaadóé.

Azt hogy mikor forog fenn társadalombiztosítási kötelezettség, azt a törvény illetve a rendelet taxative sorolja fel.

⁺Dr. Vincenti Gusztáv : A Munka Magánjogi Szabályai.
Bp. 1942. /36. oldal./

Véleményünk szerint társadalombiztosításjogi szempontból munkaadó az, akinek biztosításra kötelezett üzemében munkavállalója van, vagy pedig biztosításra kötelezett személyt foglalkoztat.

/Megemlíthetjük, hogy a 11.900/1946.M.E.sz. r.3.§. "biztosításra kötelezett munkavállalóról" és "biztosításra kötelezett munkaviszonyról" beszél./.

A munkáltató fogalmát a törvény is meghatározza. A T.26.§. szerint "A társadalombiztosítás szempontjából munkaadó az, aki a vállalatot, az üzemet, a hivatalt vagy a foglalkozást saját számlájára fenntartja, illetőleg folytatja; építkezéseknél a vállalkozó, ennek hiányában az építtető. /Tö 27.§.is./

A munkáltató lehet fizikai és jogi személy is. A munkáltatóra hárulnak mindazok a kötelezettségek, amelyeket a társadalombiztosításra vonatkozó jogszabályok megállapítanak.

Az imént említettük, hogy nem minden munkaviszony társadalombiztosítási jogunk szerint biztosításra kötelezett. Egy példát szeretnénk tételünk megvilágítására felhozni:

Lakásom takarítására napi három órára bejárónőt fogadok. Megállapodom vele az elvégzendő munka nemére, és idejére, valamint a munkája fejében kifizetendő bérre nézve. Ez a munkaviszony azonban nem von maga után biztosítási kötelezettséget, mert a T.5.§.-a szerint a bejelentési kötelezettség csak abban az esetben áll fenn, ha "szolgálatát legalább 5 órán keresztül tart" naponként.

Munkáltatók osztályozása.

Tekintve, hogy a különböző munkaviszonyok társadalombiztosítási kötelezettségei /respective jogai / mások és mások, valamint különböző intézkedések terjesztették ki a társadalombiztosítási jogot a

gazdasági szektorokra és foglalkozási ágakra; a munkáltatók társadalombiztosítási helyzete is más.

Megkülönböztetünk Ipari, házmesteri, háztartási, mezőgazdasági munkaadókat.

Az államnak a volt OTBA biztosított munkavállalói után egészen különleges helyzete van. Az egész jogkomplexum kiforratlan állapotban van.

Nem szándékozunk azonban kitérni a T.93.§. alapján a mai nap még különállóan működő betegségi biztosító intézetek jogviszonyaira, mert már az O.T.I.-val való egyesülésük folyamatban van.

A z i p a r i munkaadók társadalombiztosítási jogviszonyai a legrégibb eredetűek. A T. alapján fennálló kötelezettségeik a T. hatálybalépésétől kezdődően fennállnak. /A T. életbelépett 1928.I.1. /

H á z m e s t e r e k r e vonatkozó rendelkezéseket a T. és a Tö. tartalmazza. Azonban a 6 000/1940.M.E.sz.r. Bpest területére 1940.szept.1 napjával életbe léptette, az egész ország területére

pedig a 9 600/1947.kor.sz.r.1947.augusztus 1.-én
léptette hatályba.

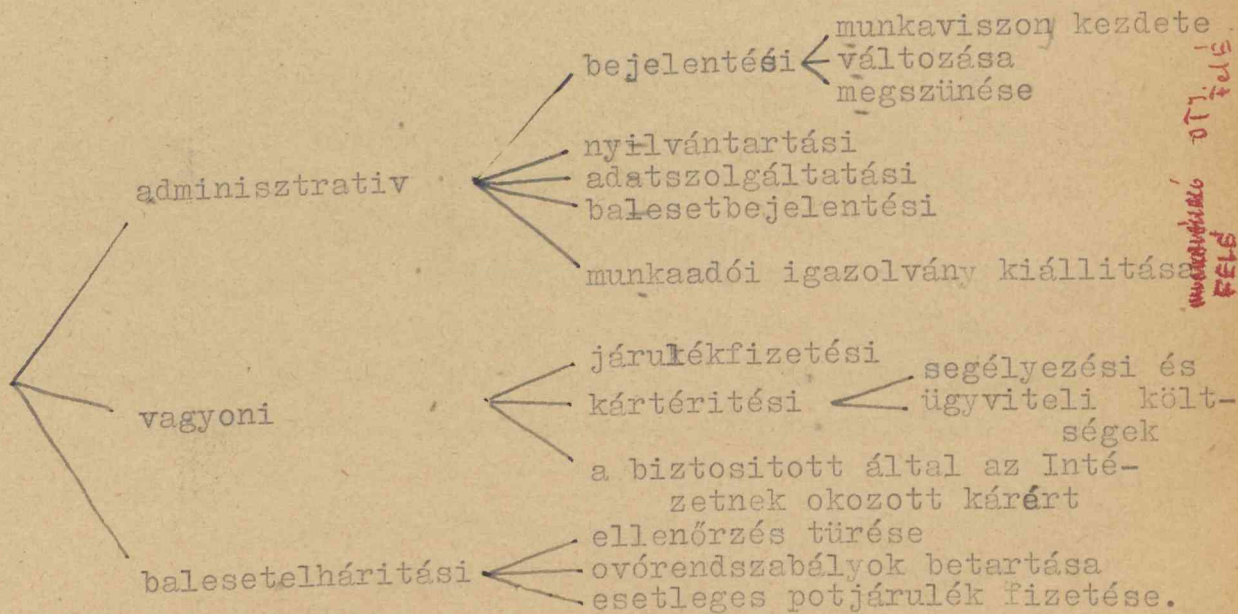
A h á z t a r t á s i alkalmazottokról
intézkedik a T.5.§.56.§. Tö.8.§,5960/1941.M.E.
3 000/1944.M.E.sz.r. Öregségi,rokkantsági stb.
biztosításra is a Tö.megjelenésétől kötelezve
voltak,azonban a Tö.8.§./4./ ezt szabályozó minisz-
teri rendelet megjelenéséig függőben tartotta.

A mezőgazdasági munkásokra a a T.és a Tö.
hatálya csak a 6 180/1945.M.E.sz.r.-tel terjesz-
tődött ki.A mezőgazdasági munkavállalók társadalom-
biztosítását a T.2.§. kifejezetten kizárta,jóllehet
igen gyakran felmerült már a törvényjavaslat tár-
gyalása közben is a kívánság,hogy az agrár prole-
táriátus is részesüljön a biztosítás előnyeiben.⁺

⁺Lásd:Dr.Gulyácsi Iván:A gazdasági munkavállalók
társadalombiztosítása./Társ.Bizt.Közlöny XL.évf.7./
továbbá Dr.Nádújfalvy József:Munka és szociálpoli-
tikai helyzetkép a mezőgazdaságról./U.Ott.22.sz./

A munkaadóknak ilyenkép való megkülönböztetésének jogi, ügyviteli, adminisztrációs, számviteli, biztosítás technikai, statisztikai szempontokból is nagy jelentősége van.

A munkáltató kötelezettségei.

/Magunk részéről a munkáltatókra háruló kötelezettségek terén a fentebb vázolt módon próbálunk eligazodni./

A kötelezettségek minősége szerint tettünk különbséget a felmerülő tételesjogi anyagunkban. Máskérdés az, hogy ezekért a kötelezettségekért milyen mértékben és milyen módon felelős a munkáltató.

Bejelentési kötelezettség

Az 1927 évi XXI.tc. a társadalombiztosítási jog tárgyi és alanyi alapját alkotta meg.

Tárgyi biztosítási jog az 1927:XXI.tc.1§. kiterjeszti a biztosításra kötelezett és 1-18 pontokban taxative felsorolt minden belföldi és minden oly külföldi vállalatra, üzemre, hivatalra, foglalkozásra, amely belföldön munkavállalókat foglalkoztatnak

A 6 180/1945.M.E.sz.r hatályon kívül helyezte a T.2.§. és a T illetve a Tö. hatályát

kiterjesztette a mezőgazdaságra, erdei termelésre, az állattenyésztésre, halászatra, vadászatra a kert és szőlőmivelésre, a gyümölcs-termelésre, a selymészetre és a méhészetre.

A személyi biztosítási jogot alkotja az 1927:
XXI.tc.3.§. E szerint biztosítási kötelezettség alá esnek mindazok a munkavállalók nemre, korra, állampolgárságra való tekintet nélkül, akik biztosításra kötelezett üzemben munkabér fejében szolgáltatást teljesítenek.

Személyi alapon biztosításra kötelezettek a T.5.§.-a szerint mindazok a háztartási alkalmazottak, akik naponként legalább 5 órát dolgoznak.

Személyi biztosítással állunk szemben a házmesterekkel kapcsolatban is. A 6000/1940.M.E.sz.r. házmestertartásra kötelezett bérházakban foglalkoztatott

a házfelügyelők és segédházfelügyelők biztosítási kötelezettségét mondja ki.

Az elmondottakból következik, hogy a háztartás nem számít üzemnek.

Példával szeretnénk rávilágítani a kérdésre. Ha háztartásom számára fűtési célokra pl. fát vágatok és a fát a pincéből az emeleti lakásomba felvitetem - ez nem bejelentésre kötelezett, azonban ugyanezt a munkát ipari üzememben csináltatom, vagy pedig pl. kertészetemben lévő üvegház fűtésére - bejelentésre azaz biztosításra kötelezve vagyok.

A bejelentés.

A bejelentés az a munkáltatóra nézve kötelező aktus, amellyel az elhatározással a munkaviszony keletkezését, változását, és megszűnését erre a célra rendszeresített forma-nyomtatványon közli.

A bejelentési kötelezettség teljesítésének

módja szerint megkülönböztetjük a munkáltatókat.

- 1 Egyéni bejelentésre kötelezett munkáltatók
- 2 Havi bejelentési jegyzékkel jelentő --"
- 3 Egyezményes /u,n, nagy munkaadók./

ad.1. Egyénenkinti bejelentésre kötelezett minden munkáltató,akinek Bpest területén kívül minden lo munkásnál kevesebbet foglalkoztató üzeme van.Ugyancsak egyénileg jelentenek a háztartási munkáltatók és bérháztulajdonosok is.

ad.2. Budapest területén az illetmény adóval együtt fizetik a járulékokat.Ott tiz munkavállalónál kevesebbet foglalkoztató munkáltató is havi jegyzékkel jelent.Vidéken lo nél több,de 50.nél kevesebb munkavállalót foglalkoztatók jelenthetnek csak havi jegyzékkel.

ad.3. Az ugy nevezett egyezményes munkaadókra hárul az ugynevezett nyilvántartási kötelezettség.

A biztosításra kötelezett munkavállalók után bármilyen változást betűsoros nyilvántartási

könyvbe kell bevezetniök.

Meg kell említenünk, hogy a mezőgazdasági munkaadókat külön bejelentési kötelezettség nem terheli. Neki csupán az a kötelezettsége, hogy a biztosítási időben ^{idővel} maradéktalanul lerója a munkavállaló bélyeglapján, ennek hiányában pótbélyeglapon. Ebben az esetben a járulékfizetési kötelezettség összeesik a bejelentési kötelezettséggel. +

A bejelentési kötelezettség határidejét T.129. 130, 131. §§ szabályozzák.

Adatszolgáltatás.

A munkaviszony bejelentésének kötelezettségén túl a munkáltatónak be kell jelentenie a munkaviszonyban beálló minden változást, fizetés, munkabér nagyságát, a munkáltató nevében, cégében, üzemhelyében történt minden változást.

Köteles a munkavállalóját ért üzemi balesetet /T.69.§./ bejelenteni, továbbá azonnal orvosot hívni. Balesetvizsgálattal kapcsolatos adatokat kötele a felhívástól számított 8 napos határ időn

jelenteni.

A T.134.§. az O.T.I. számára ellenőrzési jogokat biztosít. Az üzemet bármikor megvizsgálhatja, a háztartás fejétől pedig a szükségesnek mutató felvilágosításokat kívánhatja.

Adatszolgáltatás tulajdonképpen a munkaadói igazolvány kiállításának a kötelezettsége.

Az Intézet a biztosítottak és azok igényjogosult családtagjai az összes betegségi biztosítási segélyek igénylése alkalmából a jogosultság igazolása céljából az Intézet által rendelkezésre bocsájtott és a munkáltató által szabályszerűen kiállított Munkaadói igazolványt kötelesek bemutatni. Az igazolványt a munkáltató, valéhányszor azt a munkavállaló kéri, köteles kiadni. Az alkalmaztatásból való kilépés után is 3 hétig fennáll ez a kötelezettség./270.100/1943.B.M./

Mint adminisztratív közelezettség há-
rul a munkáltatóra a családi pótlék folyósításával
kapcsolatos előterjesztések. A munkavállaló a munkáltató-
ja útján köteles a családi pótlék iránti igényét
erre a célra rendszeresített formanyomtatványon
előterjeszteni. A munkáltató köteles a hivatos nyom-
tatványürlapot kitölteni, azt a munkavállalóval aláí-
ratni és azon a munkavállaló biztosításra kötelezett
munkaviszonyát igazolni. Ha a munkaviszony bármily
okból megszűnt, ezt is jelenteni kell.

A munkavállaló köteles 8 napon belül mun-
káltatójának, a munkaviszony megszűnése után pedig
az utolsó volt munkáltatójának bejelenteni nevében-
lakcímében, gyermekei számában, személyében történt
változásokat, valamint a házastársával való együtté-
lésének megszűntét, ha pedig házasságot kötött, úgy

azt, továbbá átadni a szükséges okiratokat.

Ezen a téren nemcsak a munkáltatóra, hanem az üzemi bizottságokra, bizalmiakra is hárul kötelezettség, amennyiben oly körülmény jut tudomásukra, amely megszünteti a munkavállaló jogosultságát, azt az Intézettel közölni tartoznak.

A munkáltató köteles a családapótlékban részesülő munkavállalóiról olyan nyilvántartást vezetni, amelyből az Intézet az igényjogosult munkavállalók munkaviszonyának időtartamát bármikor ellenőrizheti.

A családapótlékkal kapcsolatos tennivalókat nem a helyiszervek, hanem az O.T.I. Családvédelmi Főosztálya végzi.

Vagyoni kötelezettségek.

A munkáltatóra nehezedő legnagyobb kötelezettség a biztosítási járulék lefizetése.

A biztosítási járulékkulcs:

Betegségi biztosítási járulék: 8 %

baletesi biztosítási járulék: 1 %

öregségi biztosítási járulék

a munkáltató által fizetendő: 3 %

a munkavállalók által a XVII.

Szakszervezeti Kongresszuson

önkéntes felajánlás után

a fizetésből levonandó: 1 %.

Családi biztosítási járulékot a munkáltatók nem az O.T.I.-nak fizetik, hanem az illetmény-adóval együtt és az O.T.I. és az állam közötti elszámolás külön történik.

A járulékokat a munkáltató a tárgyhó ~~kapot~~ követő hó első napján köteles leróni. Azonban késed~~elni~~

pótlék nélkül 15.-ig be lehet fizetni. Jelenleg a kéredelmi pótlék átőketartozás után havonta 3 %.

Az Intézet önkormányzata a háztartási alkalmazottak után fizetendő járulékot egységesen Nagy Budapest területére napi -.90 havi 26.- frtben, vidéken pedig napi -.70, havi 20.- frt összegben állapította meg.

Az Intézet Alapszabályának 14.§. a járulék-kiróvás és segélyezés szempontjából a munkavállalók valóban elért javadalmazását figyelmen kívül hagyva megdönthetetlen vélelemként megállapítja a legkisebb javadalmazás összegét.

Házfelügyelőknél	napi	4.-	havi	100.-
együttalkalmaztatás esetében		8.-		200.-
kiképzésben részesülő személyeknél	3.-			75.-
többi munkavállalónál	6.-			150.-

A munkáltatók között különböztetni lehet aszerint is, hogy a járulékfizetést miképpen teljesítik.

Vannak olyan munkáltatók, akik a járulékfizetési kötelezettségeiknek kézpénz fizetéssel tsznek eleget. Egyes munkáltatók a Magyar Nemzeti Banknál vezetett egyszámlarendhez tartoznak. Ezek az Intézethez történő befizetésüket kliring forgalom útján utalják át.

Vannak olyan munkáltatók, akik a járulékokat bélyegben róják le.

Bélyegben a gazdasági munkavállalók után fizetendő járulékokat kell leróni.

A járulék összege aszerint változik, hogy a 18 éven felüli férfi-e, vagy nő illetőleg 18 életéven aluli férfi.

A biztosítás napi összegét az alapszabály 12.§./1./b.pontja szerint "a gazdasági munkavállalók-

nál az igazgatóság által megállapított, mindenkori
biztosítási alapösszeget /: 6180/1945.M.E.sz.r.6.
/2./:/ kell figyelembe venni. A napi bélyeg értéke
az első csoportnál: 1.- frt, második csoportnál: -.80.frt.

Már említettük, hogy a mezőgazdasági munka-
vállalók kötelező biztosításának rendszerében a
munkáltatóknak egyetlen kötelezettsége van: a bizto-
sítási bélyegek időben való maradéktalan leróvása.

Hogy a munkáltató eme kötelezettségének
eleget tehessen, a munkavállalót fel kell szólítani
a biztosítási igazolványa és bélyeglapja felmutatására.
A munkáltató a bélyeglapot magához veszi és a munka-
viszony megszűnte után szabályszerűen felbélyegez-
ve a munkavállalónak - minden felhívás nélkül -
visszaadni köteles.

Ha a munkavállaló bélyeglapját a felhívás
ellenére sem adta át, vagy a biztosítási kötelezett-

ségét elhallgatta, sőt letagadta, akkor is eleget kell tennie bélyegragasztási kötelezettségeinek erre a célra kiadott, díjmentesen az O.T.I. helyiszerveinél kapható Pótbélyeglapon.

A bélyegleróvást a munkaviszony egész tartamára, minden ténylegesen munkában eltöltött napra kell leróni. Ha hosszabb a munkaviszony, akkor hetibélyegben is eleget lehet tenni a kötelezettségnek. Gazdasági cselédék után a leróvás havi bélyeggel történik. Eltérés e generális szabály alól a részestuskozók esetében mutatkozik. Itt minden 0.8 normálköbméter után kell egy napi bélyeget leragasztani.

Munkaadó felelőssége.

A munkáltatót terhelő kötelezettségek nem szankció nélküli intézkedések, hanem lex perfecták. A teljesítés biztosítására komoly garanciát adnak az Intézetnek a fennálló jogszabályok.

A munkáltatót a törvény és a rendeletek büntetőjogi szankciókkal is igyekeznek kötelezettségük pontos teljesítésére szorítani.

Ha a cselekmény súlyosabb büntetőrendelkezés alá nem esik, kihágást követ el az a munkaadó, aki elfogadható ok nélkül:

1., a törvényben és a törvény alapján kibocsátott rendeletekben és szabályzatokban meghatározott jelentéseket vagy bejelentéseket vagy okirati

Kihágásokat idézem: Br. Máté i. m. 183, 184, 185 oldalak.

igazolásokat nem törvényes határidőben, vagy nem megszabott módon, nem törvényes jogszabályok szerint teljesíti.

2., a betegségi biztosítási járulékokat és pótdíjakat, járulékelőlegeket, díjakat és pótdíjakat esedékességük szerint be nem fizeti.

Továbbá, kihágást követ el az a munkáltató, aki

1., bejelentésben, okirati igazolásban szándékosan valótlan adatot ad elő, aki azért, hogy a fizetés alól jogtalanul mentesüljön, bejelentési kötelezettségét a törvényes határidőben és szabályok szerint szándékosan nem teljesíti, aki a munkavállalójától levonható járulékrészt határidőben szándékosan meg nem fizeti,

2., bérjegyzéket nem vezet és azt a megszabott időig meg nem őrzi,

3., az intézet, a felügyeleti hatóság, társadalombiztosítási bíróság kiküldött közegének a felvilágosítást nem adja meg, a helyszíni vizsgálatot megakadályozza, a vonatkozó jegyzékek, nyilvántartások megtekintését megakadályozza.

4., az óvórendszabályokat, óvóintézkedéseket figyelmeztető táblákat ki nem függeszti.

5., a tudomásra jutott üzemi balesethez azonnal orvost nem hív,

6., a biztosítottnak az intézet betegség színlelésével, más törvényellenes módon megkárosító cselekményét előmozdítja,

7., alkalmazottját önkormányzati tisztségre betöltésében megakadályozza,

8., munkavállalójával a T.-be ütköző szerződést köt, javadalmazásból törvényellenesen levon, vagy többet vagy később von le, mint amennyire, ameddig a levonásra jogosult. /T.206.Tö.183.§./

A munkavállalók által felajánlott 1 %-os járulék be nem fizetése miatt sikkasztás miatt indítandó bünvádi eljárás, ha az összeget a munkáltató levonta a munkabérből.

A kihágási eljárás a járásbiróság hatáskörébe tartozik. Elévülésre a Kbt. szabályai az irányt adók.

Véleményünk szerint a kihágási eljárás a hozzáfűzött reményeknek nem tesz eleget.

Az Intézet mintegy éves gyakorlata szerint a késedelmesen fizető munkáltatót előbb levélben figyelmezteti. Ez a felszólítás sikerrel jár. Megszünteti a büntetőbiráskodás fölösleges tulfeszítését.

Eredményesebb megítélésünk szerint azok a vagyoni hátrányok, amelyekkel a késedelmes munkáltatókat sújtja az Intézet. Lesz még alkalmunk visszatérni a járulék behajtásának módjához. E helyen egyéb vagyoni jogi felelősségeket kell szemügyre vennünk.

A munkáltató tartozásának a behajtásának elősegítésére a T. és a Tö. is egyetemlegességet állapít meg.

1., rt.-knél és szöv.-nél az igazgatósági tagok és igazgatók,

2., kft.-nél az ügyvezetők,

3., egyéb vállalatoknál és üzemeknél a cégtulajdonosok,

4., testületeknél, egyesületeknél és társulatoknál a vezetőség

5., a felszámolás ideje alatt a felmerült járulékokért a felszámolók,

6., külföldi rt, kft és szöv.-nél a társaság belföldi képviselőségének tagjai,

7., egyéb külföldi vállalatoknál saját személye után felmerült tartozásért maga a biztosított.

8., alvállalkozóval a fővállalkozó,

9., üzemutód

10., munkaadóval és üzemutoddal a közös háztartásban élő háztartása.

A késedelmes bejelentés miatt járuléktöbbletet kell felszámítani.

A legsúlyosabb vagyoni felelősség és hátrány a késedelmes bejelentés vagy be nem jelentés miatt: a segélyezési költségek megtérítése.

Ezekből az intézkedésekből is világosan látható, hogy a magyar jog milyen fontos feladatának tekinti a szociálpolitikai cél megvalósítását, és az Intézetnek minden lehető biztosítékot megad, hogy feladatát a munkásosztály érdekében pontosan végrehajthassa.

Ha a biztosított az Intézetnek kárt okoz,
jogtalanul vesz fel segélyezélyt, vagy jog-
talanul vesz igénybe bármily segélyt akkor az
intézet pótjárulékkal terheli meg a munkáltató
folyószámláját, amit természetesen a munkáltató a
munkavállaló javadalmazásából teljes összegben
levonhat.

Balesetelhárítási kötelezettség.

A T.163.§. alapján az Intézet egészség-
védő és balesetelhárító óvórendszabályokat ad ki.
Az óvórendszabályok berendezések és készülékek
alkalmazását is elrendelhetik.

102.000/1949./86/N.M.sz r., amely 1949.
május hó 1. napján lépett hatályba, a munkavállalók
élete és testi épsége megóvásával kapcsolatos
feladatok egy részét az iparfelügyelők hatásköréből
kivonta és a népjólétminiszter felügyelete
alatt az O.T.I.-ra bízta.

Az idézett rendelet 7.§./2./ szerint a munkáltató köteles a balesetelhárítási felügyelőnek a vizsgálati hatáskörébe tartozó kérdésekre a kívánt felvilágosításokat megadni, a balesetelhárítási felügyelőt az üzem bármely részébe bármikor beengedni és általában működésében támogatni.

Az esetleg tapasztalt hiányosságokat a munkáltató záros határidőn belül megszüntetni tartozik és annak megtörténtét a balesetelhárítási felügyelőségnek írásban bejelenteni köteles./12.§/

A munkáltató köteles az OTI illetékes balesetelhárítási felügyelőségének a címét a vállalatban, üzemben a munkavállalók által jól szemlélhető helyre kifüggeszteni.

Bányanyugbérbiztosítás.

Már megemlékeztünk arról, hogy a bányászat körében fejlődött ki legelőbb a társadalombiztosítás. A bányászok speciális társadalombiztosítási jogviszonya a mai napig is megvan: a bányanyugbérbiztosítás.

A bányanyugbérbiztosítás messze multba tekint vissza.⁺ A bányászok önkéntes adományaiból már 1224.-ben kórházat alapítottak. 1496. ban önkéntes befizetések alapján bányatársulást létesítettek. Hosszabb fejlődés után a társulások működésüket rokkantság és öregség illetve özvegyiség és árvaság esetében nyújtandó segélyezésre is kiterjesztették. A működésüket a különféle alapszabályokban lefekte-

⁺ Jegyzet az Országos Társadalombiztosító Intézet vidéki helyiszerveinek szaktanfolyamához/MMSzSz./

tett irányelvek szerint fejtik ki.

A bányanyugbérbiztosítást 1927.január 1.-én hatálybalépett 4400/el.n.1926.N.M.M.sz.r.egységesítette.A teendőket az O.T.I.jogelődje látta el. Az alaprendelet azóta sok változáson és kiegészíté-
sen ment keresztül.Jelenleg a bányanyugbérbiztosítás forrásai: 300/1942.B.M. 46.300/1946.N.M. 222.700/1947 N.M. 85.600/1948N.M. 89.000/1948.N.M. stb.

A bányanyugbér biztosításra kötelezettek nemre,korra,állampolgárságra való tekintet nélkül azok a munkások és egyéb alkalmazottak,akik a bányatörvény hatálya alá tartozó bánya- és kohó üzemekben és melléküzemekben,mint munkavállalók, munkabér fejében szolgálatot teljesítenek.

A 300/1942.B.M. 2.§./I./ felsorolja a kivételeket.

Törvény. A bányanyugbérbiztosítás kiadásait
a bányanyugbérfelárból és a 4%-os járulékokból
fedezeti az O.T.I.

Bányanyugbérfelárnak nevezzük azt az össze-
get, amelyet a bányatermékek szállítása alkalmával
fizet a szállító. Ez az összeg bányatermékenként
változik /szén /l.q. után/: 34 fill. bauxit /l.q./: 24.

Bányanyugbérjárulék fizetési kötelezettség
a munkáltatót terheli. 1 %-ot a biztosítottak köte-
lesek fizetni.

Fizetési kötelezettség.

Fizetési kötelezettség a bányanyugbér-
biztosítási orgánum működésének folytatá-
sához szükséges anyagi fedezetet legmagyarabban a
munkáltatók járulékfizetési kötelezettségéből adja.

Az állam az ügykezelési munkát követi.

Társadalombiztosítási eljárási jog.

Az eljárási jog területén sem hagyhatjuk el azt a szempontot, amit egész értekezésünkben szemmel kísértünk, nevezetesen csak a munkáltatókkal kapcsolatos kérdéseket vizsgálhatjuk.

Az 1927:XXI.tc .188.§ felszólja azokat a jogviszonyokat, amelyekben az Országos Társadalombiztosító Intézet ügyvitele körében intézkedik.

Dolgozatunkban a munkáltatók ellen kiadott Fizetési Meghagyásokkal szeretnénk foglalkozni.

Pénzügytani kifejezéssel élve a társadalombiztosítási orgánumban másodlagos gazdálkodást folytat. A társadalombiztosítási feladatok megoldásához szükséges anyagi fedezetet legnagyobbbrészt a munkáltatók járulékfizetési kötelezettsége adja.

Az Intézet az ügyfeleivel szembeni követe-

lései behajtása céljából Fizetési Meghagyást bocsát ki.

A Fizetési Meghagyás a törvény szavaival élve az ügyvitel körében tett intézkedés. Ebben a kérdésben is azt a megállapítást tehetjük, hogy a társadalombiztosítás elhagyta a magánjog korlátait. A fizetési meghagyásunk különbözik a Polgári Perrendtartásban rendszeresített fizetési meghagyástól. Először is különbözik célját illetőleg. A Pp szerinti fizetési meghagyás magán érdeket tekint, a T szerinti pedig közérdeket.

Másodszor különbözik az ügyfelek közti jogviszonyt illetőleg. Ott magánjogi, coordinatív a kapcsolat, itt közigazgatási.

Harmadszor különbözik a kibocsátó szerint is.

A Pp 592.§.-a szerint az egyik fél kérésére a bíróság adja ki, a T.szerinti fizetési meghagyást maga a társadalombiztosító orgánum, tehát közigazgatási

szerv adja ki.

A fizetési meghagyás tartalmazza a címzett pontos nevét /cégét/ lakhelyét /üzemhelyét./
Másodszor:a kirott pontos összeget továbbá a fizetési kötelezettség jogalapját képező tényadatot,
harmadszor:a jogorvoslati kioktatást,negyedszer:
a kibocsájtó szerv nevé,kibocsájtás időpontját.

*

Rá kell mutatnunk egy időközben megjelent változásra is.1949.május 25.-én kiadott 1949.évi I/17. körrendelet szerint az Intézet Igazgatósága 1949. május 25.-én tartott ülésében az Alapszabályok 21.§./1./ bekezdését módosította:"Annak a munkáltatónak,aki a munkavállalói munkabélepeset és munkaviszonyának megszűnését egyénileg köteles bejelenteni az Intézet 2-2 havonként fizetési meghagyát küld!"

Az első kéthónapra szóló fizetési meghagyások augusztus hóban lesznek kiadva.Ez az intézkedés rációja az ügyvitel egyszerűsítését és költségmentesítését célozza.

szerv adja ki.

A fizetési meghagyás tartalmazza a címzett pontos nevét /cégét/ lakhelyét /üzemhelyét./
Másodszor:a kirott pontos összeget továbbá a fizetési kötelezettség jogalapját képező tényadatot,
harmadszor:a jogorvoslati kioktatást,negyedszer:
a kibocsájto szerv nevé,kibocsájtás időpontját.

A fizetési meghagyás kiadásával kapcsolatos eljárásokat részint a törvény,részint az Alapszabály szabályozza.Az Alapszabály utasításai szerint ipari munkáltatók,valamint házfelügyelőket tartó bérháztulajdonosok ellen havonta kell fizetési meghagyást kiadni*.Háztartási munkavállalókat foglalkoztatók ellen minden negyedévben ad ki az Intézet fizetési meghagyást.Fizetési meghagyást ad ki az intézet továbbá minden olyan esetben,amikor a munkáltató vagy a munkavállaló biztosított valami-

lyen magatartása az intézet jogos érdekeit sérti és a fennálló rendelkezések értelmében a felek kártérítési kötelezettsége van előírva.

Ügyviteli intézkedések ellen jogorvoslatnak van helye mégpedig először az intézetek önkormányzata illetékes szervéhez, másodszor bírósági eljárás során.

Ügyvitel körében tett intézkedések ellen felszólamlásnak van helye.

Felszólamlással a tudomásulvételtől számított 8 napon belül./ T.189.§.Az ügyvitel körében tett intézkedés ellen a kézbesítést követő naptól /:7800/1937.M.E.20.§.:/az intézkedésnek szóbeli közlése esetében pedig ettől számított nyolc nap alatt a fél írásban vagy szóval előadható felszólamlással élhet az önkormányzat illetékes szervéhez./

Ha az ügyviteli intézkedés ellen a törvé-

nyes határidőn belül felszólamlást nem adtak elő jogerőre emelkedik./T.191,Tö.16. §§./

Az ügyvitel körében tett jogerős intézkedés végrehajtható közokirat.

Az O.T.I. 1948. I.1200/29 sz körirattal szabályozta a járulékbahajtással kapcsolatos teendőket. Az Intézet negyedévenként mutatja ki a hátralékokat az illetékes behajtóhatóságoknak. A tartozásokat intés mellőzésével kell behajtani. A hatóság a hátralékos ellen közvetlen zálogolási eljárást indít. Nemfizetés esetén ezt követi az első, majd a második árverés kitűzése.

A végrehajtás költségei az ugynevezett adóbehajtási illetékek a hátralékost terhelik. A végrehajtási eljárás során felmerült összes költségek fedezésére 3 % illetéket számítanak, ha az árverés is megtartatott, 5 %-ot.

Ugyancsak a jogerős hátralékokért lehet

bűnvádi eljárást indítani. A kihágási eljárásban a Járásbiróság, mint büntetőbiróság jár el.

Ha a határidőn belül felszólamlás érkezett a végrehajtási eljárást el kell halasztani.

/T.189.§. a felszólamlásnak halasztó hatálya van./
Az Intézet azonban a követelése biztosítása céljából zálogoltat.

A felszólamlást az illetékes ker.pénztár választmányához kell benyújtani. A választmány működése jelenleg szünetel. Hatáskörét a kerületi pénztár ügyvezetője tölti be.

A választmány határozata ellen fellebbezési lehetőség van a terület szerint illetékes járásbirósághoz, mint társadalombiztosítási bírósághoz.

A fellebbezést két példányban az O.T.I. ker.pénztárához kell benyújtani./Tbe.16.§./

A jb.itélethez ellen fellebbezéssel lehet élni a Budapesti Ítéltáblához.

Itt meg kell még emlékeznünk a bejelentési kötelezettséggel kapcsolatban felmerült vitás kérdésről is. Ebben a kérdésben az Intézet elnöksége és igazgatósága dönt.

Minden önkormányzati határozat ellen, ha nem tartozik a bíróság hatáskörébe a népjóléti miniszterhez van fellebbvitelnek helye, felülvizsgálati kérelem formájában.

A miniszter a megtámadott határozatot megsemmisítheti, ha a határozat törvénnyel vagy más jogérvényes jogszabállyal /rendelettel/ vagy az intézet céljával és rendeltetésével ellenkezik /2.300/1946.M.E.sz.r.6.§./4.//

Rá kell mutatnunk arra is, hogy az intézet önkormányzatában van a munkáltatóknak szerepe van. Jelenleg az önkormányzatban 1/3 arányban vesznek részt.

Szövetkezetek.

A mai modern gazdasági életünkben a szövetkezetek kifejlesztése az egyik leglenyegesebb feladat. Sajnálatos hiány volt a társadalombiztosítási jogunkban, hogy azoknak a kisexistenciáknak szociális juttatásáról gondoskodás nem történt. A szövetkezeti tagok nem tekinthetők munkavállalónak, ennélfogva a társadalombiztosítási kötelezettség rájuk nem terjedt ki.

A jogalkotó csak napjainkban - a szó legszorosabb értelmében - tette lehetővé a 7830/1948 korm.sz. r.3.§. a.pontjában megjelölt kisipari termelőszövetkezetek tagjainak biztosítását. A 4004/1949 /91./korm.sz.r. értelmében az 1947:XI.tc.hatálya alá tartozó kisipari termelő szövetkezetek közös munkahelyén dolgozó tagjait betegség, baleset, valamint öregség, rokkantság, özvegyseg

árvaság eseteire önkéntesen biztosíthatják.

Az említett kormányrendelet végrehajtásáról gondoskodik a folyó év május hó 11.-én megjelent és ugyanakkor hatályba lépett 103 700/1949.N.M.sz.r., valamint az O.T.I. vezérigazgatójának 1949.évi I/16.sz körirata.

A rendelet nem törte át a T. illetve a Tö. hatályát, ugyanis nem biztosítási kötelezettséget alkotott, hanem csak önkéntesbiztosítási jogot alkotott.

Ugyanezt lehet elmondani a III.típusú mezőgazdasági termelőszövetkezetek tagjai önkéntes biztosítási lehetőségeiről is.

Jöllerhet önkéntes biztosítással állunk szemben megis dolgozatuk keretében meg kell ismerkednünk a kisipari szövetkezetek tagjainak társadalombiztosítási jogviszonyaival, ugyanis

1., az önkéntesség csak addig áll fenn, míg a szövetkezet tagtertekezte a biztosításban való részvételt el nem határozta.

Az érdekelt szövetkezetek tagtertekezteletükön szótöbbséggel határoznak a biztosításban való részvétel felett. A határozat az Országos Kisipari termelőszövetkezetek jóváhagyásával válik jogervényessé. Tekintet nélkül arra, hogy valaki a tagtertekezteleten hozzájárult-e az önkéntes biztosításban való részvételhez, a biztosítás hatálya kiterjed rá. A rendelet szavaival elve "a szövetkezet valamennyi tagjára kötelező."

A tagtertekezteletéről szóló és jóváhagyott jegzőkönyvet, valamint a tagok névsorát az Intézet illetékes kerületi penztárának 8 napon belül kell megküldeni.

A bejelentésnek a szövetkezet ezáltal eleget tett.

A szövetkezet fennállásának tartama alatt minden személyi változást az egyezményes rendszernek megfelelően kell eszközölni.

A bejelentésről beszélve meg kell említeni hogy a biztosítási lehetőség csakis a 7 830/1948, krm. sz.r. 3§ a. pontjában megjelöltekre vonatkozik, mint ahogy

a 1949 évi I/16. körirat ismútát, a b, c, d, pontokban megjelöltekre nem.

A biztosításba bevont tagok után fizetendő járulékalátalány összeg után van megállapítva. A járulékalculcs 11 %, amelyből 6 % betegségi biztosítás, 1 % baleset 4 % pedig öregsegi, bókantsagi és árvasági biztosítási járulékalculcs. Ez az ipari biztosítási járulékalculcs viszonyítva igen kedvezőnek látszik, azonban ha a szolgáltatások korlátozásait tekintjük, akkor ítéletünk megváltozik. Pl. táppénz nincs, terhességi segély, gyermekágyi segély nincs stb.

A megállapított alátalányösszeg havi Nagybudapest területén 800 írt, vidéken 600.-írt.

A kisipari szövetkezetek azon tagjai, akik a rendelet hatályba lépése előtt önkéntes távabbízetok voltak, a rendelet hatályba lépése után e jogukat elvesztettek.

Minden jogalkotásnak igazi merlegét maga a gyakorlat adja meg. Mi csak annyit tudunk mondani hogy valóban üdvös volt a társadalombiztosítási jog kiterjesztése erre a területre.

Népbiztosítás fele.

Dolgozatunkban nem lehetett célunk gyakorlati utmutatót adni, csupán a fennálló jogszabályokról egy pillanatra elvetelt szándekoztunk készíteni.

A dolgozat az 1949. június 1. állapotokat tükrözi.

Az allandoan változó joganyag, az allandoan bővülő kör, amely a társadalombiztosítási jog területét képezi a teljes kiforratlanság képét nyújtja.

A társadalombiztosítási alaptörvényünk már csak allando foltozgatással tudja a társadalombiztosítással szemben felállított igényeket teljesíteni.

Uj, egységes társadalombiztosításjogi kodifikációra nem is számíthatunk, míg a maga teljében nem bontakozik ki a jövő társadalombiztosítási formája: a népbiztosítás.

A tudományos szocialisták ramutattak a politika az egész kultúralet gazdasági alapjára. A szocialpolitika is függvénye a gazdasági életnek.

Most az egész magyar társadalom forradalmi változáson meg keresztül. Ezt a strukturális változást tükrözi vissza az egész jogéletünk, s így a társadalombiztosítási jogunk is.

A szocializmus a népbiztosítás megalkotását jelenti. Az egymásután, nappal nappal megjelenő rendeletek amelyeket a magyar proletárdiktatura ad ki, egyre közelebb visznek a népbiztosítás felé.

TARTALOMJEGYZEK:

Irodalom	3 oldal
A társadalombiztosítási jog helye ...	5 oldal
Biztosítási ágak	8
Társadalombiztosítás története	11
Erkölcös-e a munkaadóra háramló járulékfizetési kötelezettség?	17
A marxista válasz	18
(szociális) A társadalmi és politikai háttér	19
A társadalombiztosítási jogviszony ...	23
Társadalombiztosításjogi kutatók ...	37
A munkáltató fogalma ,,, ...	40
A munkáltató kötelezettségei	45
A munkaadó felelőssége	59
Bányanyugdírbiztosítás	67
Társadalombiztosítási eljárásjog ...	70
Szövetkezetek	77
A népbiztosítás felé	81